

Wintersfeer rond het vuur • • •

kale takken met sneeuw

nodig lege dozen, schilderstape, scharen, fotokarton, plakkaatverf, watten, lijm, latten, spijkers, nylondraad, behangpapier, behangplaksel, viltstiften
In de blokhut gaan alle leeftijdsgroepen aan de slag om een sfeervolle winterhoek te creëren. De kinderen verzamelen kale boomtakken, terwijl de tieners van latten een stellage bouwen waartegen een boomstam van karton geplakt kan worden. Deze boomstam wordt geveerd en aan de stellage bevestigd. Van opzij worden de takken aangebracht, hangend aan nylondraad en eveneens bevestigd aan de stellage. De jonge kinderen kunnen vooraf wattenplukken op de kale takken plakken, zodat een sneeuw-effect ontstaat. Van lege dozen en schilderstape wordt een open haard nagebouwd worden. Hier overheen wordt oud behangpapier, met de achterzijde naar voren geplakt. De kinderen kunnen met de tieners met viltstiften aan de slag om op de haard bakstenen of planken te tekenen. Op de vloer onder de haard komen houtblokken en de jongste kinderen gaan de uit karton geknipte vlammen verven, die tussen de houtblokken geschoven worden. Een wel heel gezellige winterhoek in de blokhut, waar de leiding als afsluiting een mooi decemberverhaal kan vertellen.

Skirace • •

wat glijdt dat heerlijk

nodig schoendozen

Laat de kinderen elk twee schoendozen meebrengen. De schoendozen zijn de ski's. Met deze ski's aan hun voeten gaan ze een parcours afleggen. Wie komt al skiënd als eerste over de eindstreep?

Kerstwensen •

maak het persoonlijk

nodig kaartjes, pennen

Kerstmis is een tijd van rust en van bezinning. Maak het seniorenlokaal gezellig en draai kerstmuziek. Misschien kunnen er matrassen of luchtbedden op de grond gelegd worden met dekens en kussens. In die ontspannen sfeer gaan de tieners voor iedereen van de groep een kerstwens op een kaartje schrijven. Het mag niet te algemeen zijn, maar een gerichte en persoonlijke wens.

Avond high tea • •

een avondje proeven en smullen

nodig losse thee in diverse smaken, thee-eieren, theepotten, kopjes, lepeltjes, gebakjes, slagroomsoesjes, chocolade
Organiseer eens een avond high tea in de blokhut. Zorg voor thee-eieren, losse thee in diverse soorten, theepotten, kopjes, suiker en lepeltjes. En dan heerlijk theesmaken uitproberen. De high tea kan worden aangekleed met gebakjes, slagroomsoesjes of met een chocoladefondue. Dat wordt een gezellige avond proeven en smullen.

Redactie **Fabiënne Houben, Sandra Stultiens, Marieken Horijon, Gé Jenniskens, Maykel Kicken, Leo Janissen, en Léon Hoenen**
Tekenswerk www.BertvanderMeij.nl
Vormgeving **Creative Communicatie O'Berg**
Druk **Holbox Echt**

Uitgave **Jong Nederland Limburg**
Marijkelaan 11a, 6074 AP Melick
telefoon 0475 52 00 20 fax 52 00 70
www.jongnederlandlimburg.nl

provincie limburg

**Jong Nederland
Limburg**

Bouwen en rommelen • •

terwijl het buiten koud is

nodig houten blokken, korte plankjes, lego, dierfiguren, lege dozen, tapijt of vloerkleed
Terwijl het buiten koud is zet de leiding in de blokhut de verwarming wat hoger en legt matten of een tapijt op de vloer. De jonge kinderen trekken hun schoenen uit en op hun sokken zoeken ze een plaatsje op het vloerkleed. Zet blokken, lego, dierfiguren, korte plankjes en de lege dozen gereed en laat de kinderen naar hartenlust bouwen en rommelen.

Spel met doppinda's • •

spelen en smullen

nodig doppinda's, dobbelsteen

Elk kind krijgt 21 doppinda's en legt hiervan een piramidevorm: boven 1 doppinda, dan 2, 3, 4, 5 en beneden 6 stuks. Nu gooit iedereen om beurten met de dobbelsteen. Het aantal gegooide ogen bepaalt het aantal doppinda's dat mag worden opgegeten. Pindakampioen is degene die als eerste alle doppinda's op heeft.

Rijmen en dichtten •

welke woorden passen bij elkaar?

nodig karton, stift, schaar

Vorm groepen en elke groep knipt uit karton een grote ster. Knip elke ster in vieren. De leiding schrijft op elk deel een woord dat te maken heeft met het kerstfeest. Van deze vier woorden moeten de kinderen een rijmpje of gedicht van vier regels maken. Om het gemakkelijk te maken kunnen telkens twee woorden gekozen worden die op elkaar rijmen, bijvoorbeeld: sneeuw-spreeuw of dennenboom-droom.

variatie De leiding kan ook met elke groep een rijmpje op hun kartonnen ster schrijven. Vervolgens worden de sterren in stukken geknipt en alle stukken door elkaar gehutseld. Welke groep heeft als eerste de ster en het rijmpje weer compleet?

Kampioenen inpakken •

dat wordt zweten

nodig kleine en grote dozen, kerst inpakpapier, plakband, lint

Ook bij de kersttijd horen cadeautjes. Het inpakken van zulke geschenken lukt gewoonlijk vrij gemakkelijk, maar dat verandert als je met twee mensen tegelijk één cadeau moet inpakken. En het wordt nóg moeilijker als de ene inpakker hierbij alleen zijn linkerhand en de andere inpakker alleen zijn rechterhand mag gebruiken. Dus samen het papier om de doos vouwen, samen vastplakken en samen een sierlint er omheen binden. Welk duo weet op deze wijze als eerste een kleine en grote doos in te pakken? Misschien is er als beloning voor alle inpakkers na afloop wel een stukje kerstkrans.

Positieve boekjes •

goed voor je zelfvertrouwen

nodig papier, karton, pen, nietapparaat

Alle tieners schrijven voor ieder ander groepslid een positief punt op. Dus in de trant van: Ik vind je altijd eerlijk. Of: Jij leeft altijd met anderen mee. Dan wel: Met jou kunnen we altijd lachen. De papiertjes moeten even groot zijn. Daarna nieten de tieners deze papiertjes in een omslag van karton. Iedereen heeft op deze manier een boekje met allemaal positieve punten van zichzelf. De teksten kunnen ook via de computer worden ingetikt en uitgeprint en eventueel van illustraties of foto's worden voorzien.

Kerstballen gooien • •

het lijkt wel een spellenwinkel

nodig muziek, kleine ballen, grote ballen, pittenzakken, oude kranten, tape, hoepels, kegels

De leiding vertelt de kinderen dat ze naar de winkel gaan om kerstballen te kopen. Alle kinderen gaan in een rij staan en op de maat van muziek gaan ze op pad. Steeds een beetje sneller, want de winkels gaan bijna dicht en dus hebben ze haast om op tijd te komen. Zodra de muziek stopt arriveren de kinderen in de winkel. Het is een heel gekke winkel, want je mag er met van alles gooien. De kleine en grote ballen en de pitzakken zijn de kerstballen. Die kunnen door hoepels (kerstkransen) gegoooid worden, en tegen kranten die met tape zijn opgehangen. Ook kunnen de kinderen met de ballen de kerstpieken (kegels) omver proberen te gooien.

Kerstplacemat • •

voor de feesttafel

nodig stevig papier of dun karton, wasco's, glitters, lijm, ecoline, plastic om te plastificeren

Een placemat maken voor de kersttafel, brengt de kinderen helemaal in stemming voor dit feest. Een aantal manieren om een placemat te maken zijn:

Bijvoorbeeld het stevige papier of dunne karton beschilderen met wasco. De tekst schrijven met lijm en tekeningen maken met lijm, op laten drogen en vervolgens met ecoline erover heen voor een mooi effect. Ook kan gekozen worden voor een sfeervolle kleurplaat die met viltstiften of waterverf ingekleurd wordt. De kinderen kunnen ook vrij tekenen en kleuren, waarna deze illustraties versierd worden met allerlei winter- of kerstfiguren en glitters. Een ander idee is om een collage te maken van foto's of de groep verkleed in een kersttafereel en daar een foto van maken. Van de 'mafste' foto's wordt een placemat gemaakt eventueel aangevuld met tekeningen. Of wat dacht je van een ganzenbordspel of een krant als placemat. Tijdens de maaltijd kunnen de kinderen spelen en lezen. Om de kerstplacemat helemaal af te maken is het lamineren de oplossing, zodat de onderleggers ook tijdens het eten mooi blijven.

Samen Spelen Kerst 5

Spel actief

winterse spelen en activiteiten

Donkere cadeautjes ● ●

pakjesfeest op de tast

nodig stevig ingepakte surprises

De oudere kinderen en de tieners gaan dit jaar de kerstcadeautjes allemaal stevig inpakken.

Bijvoorbeeld met heel veel knopen in de touwtjes. Zodra het pakjesfeest begint krijgt iedereen een cadeau, maar dan gaat het licht uit. Dus moet iedereen op de tast het cadeautjes open zien te krijgen en natuurlijk voelen wat er in zit. Dat zal nog een hele toestand worden.

Tekenen op gevoel ● ●

kan dat wel?

nodig papier, behangpapier, potloden, viltstiften

De kinderen krijgen allen een vel papier en gaan een tekening maken. Maar halverwege de tekening gaat het licht uit en moeten ze in het donker de tekening af maken. Kan dat wel? Veel kinderen zullen zich naderhand afvragen: Heb ik dat getekend?

variatie De kinderen geven als het licht uitgaat hun tekeningen aan elkaar door, zodat iemand anders hun tekening moet afmaken.

variatie Er wordt op de achterzijde van een rol behangpapier getekend. Als het licht uitgaat, schuiven de kinderen alleen een plaats op en proberen de tekening die voor hen licht af te maken. Dan gaat het licht weer aan en schuiven ze opnieuw een plaats op. Verder tekenend gaat het licht weer uit en wordt weer opgeschoven. Als dan opnieuw het licht aan gaat, kunnen de kinderen hun resultaten bekijken. Wat is er van hun oorspronkelijke tekening terecht gekomen?

Voelen in het donker ● ●

dat is de neus van...

nodig oordopjes, blinddoek

De ruimte wordt pikdonker gemaakt. De leiding wijst vooraf een kind aan dat bij een of meerdere spelers voorzichtig aan het gezicht moet gaan voelen om te raden wie het voor zich heeft. Is dat de neus van Thomas of van Benthe? Om te voorkomen dat namen voorgezegd worden, kan met oordopjes gewerkt worden. Wordt het spel overdag gespeeld, dan kan een blinddoek gebruikt worden.

variatie Een variant op dit spel is het voelen van de schoenen. Kan aan de hand van een schoen de persoon geraden worden?

Uitgekleed ei ●

voor voorzichtige handen

nodig eieren, schuurpapier

De tieners krijgen ieder een ei en een stuk schuurpapier. Het licht gaat uit en nu moeten ze proberen de schaal van het ei af te schuren, zodat alleen het ei in het vlies overblijft. Breekt dit vlies, dan ben je af. Winnaar is natuurlijk degene die geen klodders eierstruif langs zijn vingers heeft lopen.

variatie Speel het spel met tweetallen, waarbij één speler het ei vasthoudt en de andere voorzichtig schuurt.

Ei in de fles ● ●

hoe kan dat nou?

nodig eieren, glazen fles met brede hals waar een ei (net) niet doorheen past, lucifers

De leiding kookt de eieren hard en koelt ze onder koud water af. Dan wordt een ei op de hals van de fles geplaatst. De kinderen moeten raden of het ei in de fles terecht kan komen. Natuurlijk zegt iedereen dat dit niet mogelijk is. De leider neemt nu het ei van de fles, steekt twee lucifers aan en laat die al brandend in de fles vallen, waarna het ei weer snel op de hals wordt terug geplaatst. Wat zie je gebeuren? Na enkele seconden zakt het ei langzaam maar zeker in de fles. Hoe kan dat nou? Wat doen de brandende lucifers in de fles? En waarom wordt daardoor het ei omlaag gezogen. Om het ei weer uit de fles te krijgen moet de fles verhit worden.

Rietje door appel ●

en smullen maar

nodig appels, rietjes

Alle kinderen krijgen een appel en een rietje. Vertel hen dat ze moeten proberen om het rietje door de appel te steken. Natuurlijk lukt dit niet, want het rietje knakt om. Nu neemt iemand van de leiding een appel en een rietje. Terwijl de bovenzijde van het rietje met een vinger wordt afgesloten en met het rietje op de appel gedrukt wordt, zie je hoe dit langzaam in en door de appel glijdt. En als tot slot iedereen een gaatje in zijn appel heeft, mogen ze die natuurlijk opsmullen.

Wie durft krachtproef aan? ● ●

stroop de mouwen maar op

nodig 2 telefoonboeken

Twee telefoonboeken worden met de bladzijden in elkaar geschoven. De bladzijden moeten elkaar voor de helft overlappen. De leiding wijst eerst een speler aan die moet proberen de boeken uit elkaar te trekken. Als dit niet lukt, mogen twee spelers het proberen, ieder aan één boek trekken. Lukt dit weer niet, dan willen de andere spelers het wel eens proberen.

Volg de vallende sterren ● ● ●

een spel voor donkere avonden

nodig zaklamp of lamp met flitsfunctie

'Volg de vallende sterren' is een buitenspel dat in het donker wordt gespeeld. De kinderen en tieners volgen de flitslichten van de vallende sterren. Een leider met een lamp loopt voor de groep uit en geeft met lichtflitsen de weg aan die de spelers moeten volgen. Afhankelijk van de leeftijd kan de moeilijkheidsgraad opgevoerd worden, door de afstand tussen de flitser en de volgelingen te vergroten en het looptempo te verhogen. De groepen jonge kinderen en kinderen worden vergezeld door leiding die hen bij elkaar houdt. Het spel kan in een bos of het buitengebied gespeeld worden. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de groep de flitser vindt. Dat kan op een centraal punt in een bos zijn, of via een omweg terug bij de blokhut.

Bestorm de vesting ●

wie is snel en handig?

nodig tafel

De tieners vormen twee ploegen en iedere ploeg neemt aan een kant van het vertrek plaats. In het midden tussen de ploegen in wordt een tafel geplaatst. Na het startsignaal hollen de tieners naar de tafel en proberen met zoveel mogelijk mensen hierop plaats te nemen. Bij het tweede signaal worden de spelers van iedere groep geteld. Duwen of aan kleren trekken is verboden.

● jonge kind ● kind ● tiener

Lichtestafette ● ●

laat de vlam niet doven

nodig 2 kaarsen, 4 doosjes lucifers, 2 emmers

De spelers van twee teams staan in een rij achter elkaar. De voorste spelers krijgen een kaars. Tien meter verder staan twee omgekeerde emmers. Deze fungeren als keerpunt bij deze lichtestafette. Bij het startpunt en op de emmers liggen lucifers. De kaarsen worden aangestoken en de twee eerste spelers gaan op pad naar het keerpunt. Ze moeten achter de emmers omlopen en dan terug naar het startpunt, waar de nummers twee de brandende kaarsen overnemen. Bij de start krijgt ieder team honderd punten. Dooft de vlam, dan telt dit voor tien strafpunten. Bovendien moet de speler terug naar het startpunt of naar het draaipunt, om de kaars weer aan te steken. Het team dat als eerste met een brandende kaars over de eindstreep gaat krijgt bovendien tien punten extra.

Spannend en huiverig ● ● ●

in het donker buiten spelen

Winter, de tijd dat het vroeg donker is, buiten koud en wij veelal lekker warm binnen door te brengen. Toch geeft het donker en de kou een aparte sfeer aan het buiten zijn. Zoek een avond of late namiddag uit dat het droog en helder weer is. Laat de kinderen en tieners hun warme kleren en dikke jas aantrekken en ga naar buiten om bijvoorbeeld spelletjes te spelen. Tikspelen of estafettespelen. Of zoek eens een speeltuin op. Ook tekeningen maken met stoepkrijt in het donker kan heel boeiend zijn. Of wat dacht je van een buitenvoorstelling? Bijvoorbeeld toneelstukjes opvoeren op een zelfgebouwd podium, verlicht door brandende fakkels. De sfeer van het buiten zijn in de winterse kou zal de kinderen zeker bijblijven.

Stoelpoten met schoenen ● ●

'O dennenboom'

nodig stoel, schoenen, eventueel blinddoek

Alle spelers trekken hun schoenen uit en leggen die op een hoop. Vijf meter verder staat een stoel. De leiding wijst een speler aan en het licht gaat uit. De speler moet proberen in het donker uit de berg schoenen vier verschillende exemplaren te nemen en die onder de poten van de stoel, met de schoenpunten naar voren, te plaatsen. Veel tijd is er niet, want na één minuut gaat het licht aan. Is het gelukt?

variant De kinderen zingen in het donker een aantal coupletten van een kerstlied, bijvoorbeeld 'O dennenboom...'. Zodra het lied uit is, gaat het licht weer aan. Staan er vier verschillende schoenen onder de stoelpoten?

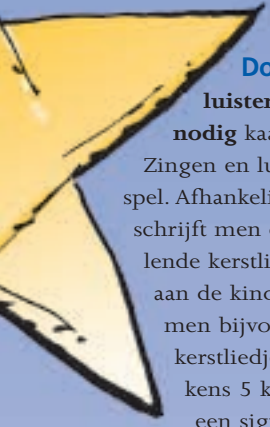
Schminken in het donker ● ●

grappig en spannend

nodig grimeersel, foto toestel

De kinderen en tieners gaan elkaar schminken. Maar niet gewoon, maar in het donker. Het resultaat is meestal grappig en verassend. Maar pas op met het schminken rond de ogen. Leg de resultaten op een foto vast. Wie is de beste grimeur?

Door elkaar lopen en zingen •

luister naar het bekende lied

nodig kaartje, pen

Zingen en luisteren, staan centraal in dit spel. Afhankelijk van de grootte van de groep schrijft men de beginzinnen van verschillende kerstliedjes op kaartjes en reikt die aan de kinderen uit. Bij 25 kinderen kiest men bijvoorbeeld voor 5 verschillende kerstliedjes die door 5 groepjes van telkens 5 kinderen gezongen worden. Op een signaal beginnen alle kinderen tegelijk het kerstlied op hun kaartje te zingen en daarbij lopen ze allemaal door elkaar. De kinderen moeten ontdekken wie in de groep hetzelfde lied zingt en deze persoon in de arm nemen. Het groepje dat op deze manier het eerst compleet is moet blijven zingen tot het spel is afgelopen. Om verwarring te voorkomen, moet je vooraf duidelijk afspreken hoeveel coupletten van een lied gezongen worden.

Wintervoorraad •

speel mollen en eekhoorns

nodig vier mandjes, blokjes of kaartjes van karton Marmotten en egels doen aan een winterslaap. Mollen en eekhoorns houden geen winterslaap maar leggen een wintervoorraad aan om een strenge winter door te komen net zoals de egels en marmotten dat doen. Soms hebben ze deze voorraad zo goed verstopt dat ze die niet meer kunnen terugvinden. Verdeel de groep in vieren, elke groep is een diersoort. Vraag aan de kinderen welke geluiden eekhoorns, marmotten, mollen en egels maken. (Eekhoorns maken een “tjuk-tjuk-tjuk” of “moek-moek-moek” geluid. Marmotten knorren en maken doordringende fluitgeluiden om elkaar te waarschuwen. Mollen maken bij opwinding zachte piepgeluidjes en verder veel lawaai in de vorm van geritsel met blaadjes. Het geluid van egels bestaat uit knorren en snuiven. De kinderen oefenen met hun groepje het geluid en ze mogen hierbij hun fantasie gerust de vrije loop laten.

Als de hele groep een eenduidig geluid heeft ingestudeerd gaat de spelleider verder met de uitleg. Hij deelt aan één persoon van elk groepje een mandje uit en vertelt dat dit dier zijn wintervoorraad niet meer kan terugvinden. De andere dieren gaan hem helpen om de winter door te komen. Verstopt in de ruimte of buiten allerlei kaartjes die het voedsel van de dieren voorstellen. (Het kan ook wat anders zijn bijvoorbeeld blokjes). De kinderen gaan op zoek naar voedsel. Als ze iets vinden mogen ze het niet zelf oppakken maar moeten ze door middel van hun geluid de speler met het mandje waarschuwen, die vervolgens het voedsel in het mandje opbergt. Als de spelleider het spel stil legt telt ieder groepje hoeveel voedsel ze hebben verzameld.

Sloffenspel • •

probeer ze te pakken

nodig karton, papier, nietapparaat, tape, bezem, fluit

Alle kinderen maken vooraf een slof. Ze plaatsen hun voet op het karton en tekenen met het potlood de omtrek. Daarna uitknippen en een strook papier van 5 bij 15 cm op het voetstuk vastnieten, zodat je een insteekslof krijgt. Met tape wordt een cirkel met een middellijn van 2 meter op de vloer aangebracht. De spelleider wijst één speler aan die met de bezem omgekeerd in zijn hand, in de cirkel gaat staan. De bezemsteel moet precies in het midden van de cirkel op de vloer rusten en mag niet verplaatst worden. Nu zetten alle spelers hun slof in de cirkel. Op een fluitsignaal lopen de spelers rond de cirkel en zodra een nieuw signaal klinkt moeten ze proberen om een slof uit de cirkel te pakken. Maar de middenspeler is op zijn hoede en probeert iedereen die binnen de cirkel komt te tikken, zonder dat de bezem van de plaats komt. Wie aangetikt wordt moet dan de plaats in de cirkel innemen en het sloffenspel begint opnieuw.

Drenkelingen contra haaien •

wie gaat het winnen?

nodig kranten

Er is een schip vergaan en de schipbreukelingen dobberen in de zee. Gelukkig voor de drenkelingen drijven er genoeg planken en tonnen waar ze op kunnen klauteren. Maar in de zee zitten ook haaien die de drenkelingen proberen te pakken. Er zijn twee ploegen. De drenkelingen staan verspreid door het vertrek op een stuk krant. De haaien sluipen er tussendoor en proberen stukken van de krant af te scheuren. Lukt het de drenkeling om een haai aan te tikken, dan moet deze haai aan de kant gaan staan. Lukt het de haai om zoveel van een krant af te scheuren dat de drenkeling niet meer met twee voeten op het papier kan staan, dan moet deze drenkeling aan de kant gaan staan.

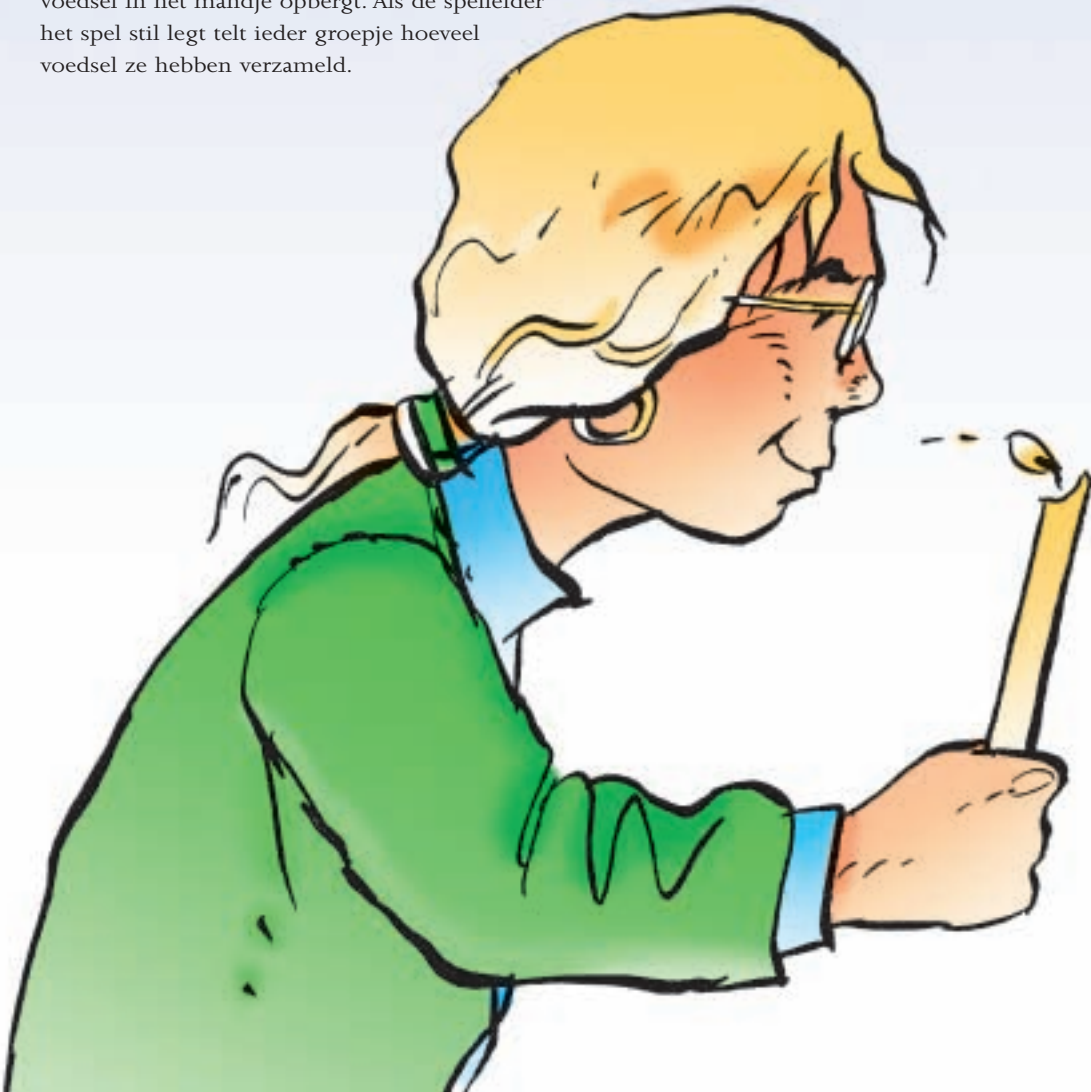
Achteruitkijkspiegel • •

moeilijker dan je denkt

nodig spiegel, krijt of tape, stopwatch

Zet met krijt of tape een parcours uit op de vloer. De spelleider doet voor hoe de kinderen achteruitlopend, met een spiegel op ooghoogte naast hun hoofd, moeten proberen het parcours af te leggen. Vervolgens gaan de kinderen één voor één op stap. Met een stopwatch wordt de tijd opgenomen. Wie kan er goed ‘gespiegeld’ achteruit lopen?

variatie Voor de oudere kinderen kunnen met strepen hindernissen in het parcours worden aangebracht, waar ze achteruit lopend overheen moeten stappen.

winterse spelen en activiteiten

Winterse etalagepoppen •

wie is handig in aankleden?

nodig kleding en schoenen

Het is winter en in de etalage van de modezaken staan de poppen met de laatste wintermode. Overjassen of jacks, hoeden, handschoenen, dassen en schoenen. Vorm groepjes van vijf personen. Die wijzen elk één persoon aan die in een hoek van het vertrek moet gaan staan. In het midden van het vertrek liggen voor iedere etalagepop eenzelfde aantal kledingstukken. Dus een gelijk aantal overjassen of jacks, hoeden, handschoenen, dassen en schoenen. Op een signaal van de leiding holt de eerste speler van ieder groepje naar hun etalagepop en slaat die een das om. Dan terug en de nummer twee in de groep wordt aangetikt die met de overjassen of jacks op pad gaat. Hierna volgen de hoeden, de handschoenen en de schoenen. Welk groepje heeft als eerste hun etalagepop aangekleed?

Een gekke scheersalon • •

heel voorzichtig aan de slag

nodig ballonnen, dik touw, dun touw, viltstiften, scheerzeep, wegwerpscheermesjes, eventueel scheerborstel

De deelnemers blazen hun ballonnen op en binden er een touwtje aan. Door het vertrek wordt het dikke touw opgehangen en daaraan worden de ballonnen op werkhogte met de touwtjes vastgeknoopt. Met de viltstiften tekenen de kinderen en tieners gezichten op de ballonnen. Vervolgens wordt het scheerschuim op de ballonnen aangebracht. Na het startsein gaan de deelnemers aan de slag om met hun wegwerpscheermesje het schuim van hun ballon te krassen. Lukt dat zonder dat de ballon knapt? Wie het eerst zijn ballon glad en kaal weet te scheren heeft ongetwijfeld kappersbloed.

Een cadeau met opdrachten •

en smakelijk op de koop toe

nodig cadeaupapier, plakband, 10 opdrachten op papiertjes, een doos koekjes

De leiding schrijft vooraf op evenveel papiertjes als er spelers zijn, opdrachten. Bijvoorbeeld: zing een kerstliedje; loop twee keer buiten om de blokhut; vertel een mop; ga op één been staan en roep Kukeleku; probeer iemand aan het lachen te krijgen of vertel een waar gebeurd gek verhaal. De koekjes worden, samen met de opdrachtenbriefjes, ingepakt en in een doos gestopt. Maak de doos open en trakteer. Steeds neemt een kind een cadeau uit de doos en voert de opdracht uit. Om de avond gezellig te maken kan er tijdens het uitpakken muziek gedraaid worden.

Ervaar yoga eens •

eenheid van lichaam en geest

nodig handdoek

Waarom zouden de tieners niet eens kennis maken met yoga? Het zal voor de meeste van hen een bijzondere ervaring zijn. Van huis uit hebben ze allen een handdoek meegebracht, de verwarming in de blokhut is lekker warm en desgewenst is op de achtergrond rustige muziek hoorbaar. Een leider met yoga-ervaring of een yogaleraar kunnen bij deze avond behulpzaam zijn. Yoga is een combinatie van meditatie en lichaamsbeweging en heeft onder meer tot doel de eenheid tussen lichaam en geest te bevorderen. Achtereenvolgens kunnen de volgende houdingen geoefend worden: de Lijkhouding of Savasana, de Kattenhouding of Vidallasana, de Driehoekshouding of Trikonasana en tot slot de Hondenhouding of Uttanasana, om te eindigen met de Lijkhouding.

speel actief

creatief actief

creatieve winterse spelen en activiteiten

De hoed met kerstbomen ● ●

om in de stemming te komen

nodig kerstpapier, stroken karton, groen vouwpapier, schaar, lijm, stif, wit potlood, nietapparaat, groen of rood crêpepapier, gekleurde wol
De kinderen krijgen allen een strook karton. Ze gaan die beplakken met kerstpapier. Op het groene papier wordt met het witte potlood de omtrek van de kerstbomen aangebracht. Deze worden uitgeknipt en op de strook geplakt. Maak nu de strook passend om het hoofd van het kind en zet deze met nietjes vast. Met crêpepapier naar keuze, vastgeniet aan de binnenkant van de hoedrand en met een stukje wol bovenaan tot een toefje vastgeboden, krijgt de feestelijke kersthoed een mooie afronding.

Creatief decemberspel ● ●

hoe behendig ben jij?

nodig paraplu, glas met water, papier en potlood, dozen, kerstpapier, schmink, sparrenboom, kerstversierselen, afbeelding van Kerstman, prikklimonade, wafels, champagneglas, stopwatch
Bij het introductiespel krijgen alle spelers dezelfde voorwerpen. Een paraplu, een glas water, pen en papier. Na het indrukken van de stopwatch moeten de spelers zo snel mogelijk de paraplu openen, het glas water opdrinken en hun naam op het papier schrijven. Wie is het eerst klaar en alle opdrachten goed heeft uitgevoerd, is winnaar. Deze spelvariant kan per leeftijdsgroep moeilijker en makkelijker gemaakt worden. Verder kan worden ingehaakt op een thema zoals kerstmis of oud en nieuw. Bij het thema kerst kunnen de spelers bijvoorbeeld een kerstlied zingen, vijf versierselen in de kerstboom hangen en de afbeelding van een Kerstman kleuren. Bij oud en nieuw bijvoorbeeld een nieuwjaarsvers opzeggen, een wafel eten en prikklimonade uit een champagneglas drinken

Engel voor in de kerstboom ●

en hij beweegt bovendien

nodig kurk, taartpapier klein formaat, schroef met oogje, rietje, touwtje, papier, plakkaatverf, lijm, tape
Een zelfgemaakte engel voor in de kerstboom is natuurlijk een blikvanger van de eerste orde. Vouw voor de vleugels het taartpapiertje dubbel. Beschilder de kurk als engel, maak een gezicht en van het touwtje vorm je haar. Uit papier kun je een jurkje knippen. Draai in de bovenkant van de kruk de schroef met het oogje. Bevestig met tape aan de achterkant van de kruk het rietje en plak de vleugels over het rietje. Knoop een touwtje vast aan het oogje en haal het touwtje door het rietje. Door aan het touwtje te trekken stijgt de engel echt op.

De vogelvoederplaats ●

eenvoudig en praktisch

nodig plastic melkfles, scherp mes, ovenwant of veiligheidshandschoen.
Om de vogels in winterdag bij te voeren, kan een zelfgemaakte vogelvoederplaats goede diensten doen. Met de ovenwant of een veiligheidshandschoen aan, wordt uit de zijkant van de melkfles met een scherp mes een stuk weggesneden. Hierdoor kunnen de vogels in en uit hun voederplaats vliegen. Bij zachter plastic kun je de randen daarna een beetje omvouwen, zodat de vogels houvast hebben en op het randje kunnen zitten. Maak aan de achterkant van de fles bovenaan een gaatje om de voederplaats bijvoorbeeld aan een boom op te kunnen hangen of vast te schroeven. Nog wat voer strooien en de vogels kunnen komen.

Vallende Kerstmannen ● ●

mikken op zelfgemaakte kegels

nodig plastic flessen, afbeeldingen van Kerstmangezichten, rode plakkaatverf, zand, bal
De kinderen beginnen met het rood verven van de plastic flessen. Vervolgens kleuren ze de afbeelding van een Kerstmangezicht met baard en knippen deze uit. De gezichten worden op de lege flessen geplakt. In de flessen komt een bodem zand, zodat ze niet te gemakkelijk omvallen. Tot slot proberen de kinderen deze Kerstman-kegels met een bal om te gooien.

De lichtjesslang ● ●

sfeer voor het kerstfeest

nodig eierdozen, waxinelichtjes, splitpennen, schaar, lijm, plakkaatverf, confetti of andere versiersels
Knip uit de eierdozen een aantal rijen dopjes. De kinderen gaan deze beschilderen en strooien over de natte verf de versiersels. Neem de waxinelichtjes uit de aluminium houders, knip de opstaande rand van de houders in en vouw de vlakjes naar buiten. Maak de houders met splitpennen vast aan de eierdopjes. Lijm tot slot de waxinelichtjes op de houders en nadat je die hebt aangestoken zie je een sfeervolle lichtslang. Ideaal voor het kerstfeest.

Gouden kleilichtjes ● ●

schittering van licht

nodig klei, verschillende soorten pasta, goudkleurige verf of spuitbus, waxinelichtjes
Druk twee waxinelichtjes in de klei. Laat de kinderen rondom de lichtjes verschillende soorten pasta in de klei steken. De klei na het drogen verven met goud- of zilverkleurige verf of spuitbus. Zodra de gouden lichtjes branden ontstaat er een schittering van licht.

Toveren met zout ●

schilderen met een mooi effect

nodig waterverf, papier, grove zoutkorrels
Schilder met waterverf op het papier. Strooi daarna wat grove zoutkorrels op de nog natte verf. Laat het blad drogen, schud de korrels eraf en kijk eens naar het fraaie effect. Op deze manier kun je mooie winterlandschappen en sterren, een mooie schittering geven.

Zelf chips maken ● ●

smullen maar

nodig aardappel, wortels, biet, courgette, frituurpan, eventueel tacokruiden, zout
Dat je van aardappels chips kunt maken is algemeen bekend, maar dat je ook chips kunt maken van wortel, biet en courgette, weet niet iedereen. Schil de groente, schaf met een kaasschaaf plakjes en doe ze in een kom. Dep de schijfjes droog met keukenpapier en strooi er de kruiden op. Bij het frituren moet de leiding wel even assisteren. Verhit de olie tot 170 graden en bak de schijfjes ongeveer anderhalve tot twee minuten. Niet teveel schijfjes tegelijk frituren. Leg de schijfjes na het frituren in een schaal met keukenpapier en laat ze uitlekken. Smullen maar.

Draaislinger ●

kleurrijke beweging

nodig gekleurd papier, breinaald, plakkaatverf, klei, penseel, schaar
In de winter wanneer de verwarming aanstaat, kun je boven een radiator een eeuwig bewegende slinger laten draaien. Knip de slinger spiraalvormig uit een rond stuk gekleurd papier. In de 'kop' van de slinger (binnenkant van de cirkel) wordt een gaatje geprikt. In een mooi gevormd stuk klei wordt een breinaald rechtop geplaatst. Laat de klei drogen en verf deze in een kleur naar keuze. Plaats de draaislinger op de radiator en laat de kop van de slinger op de punt van de breinaald steunen. Door de opstijgende warmte gaat de slinger draaien.

Sjouwen met dozen ● ●

de Kerstman in actie

nodig verschillende soorten en maten dozen.
Laat de kinderen van thuis verschillende soorten en maten dozen meebrengen. Of ga met hen naar een supermarkt en zoek daar lege dozen uit. Bij het sjouwspel gaat het er om dat iedere speler een manier moet bedenken om zoveel mogelijk dozen in één keer te kunnen verplaatsen. Winnaar is degene die niet alleen de meeste dozen weet te verplaatsen, maar ook de meest originele manier bedenkt en tevens de grootste afstand met de dozen aflegt. Versier of verf vooraf de dozen op een ludieke manier. De leiding kan ook parcours uitzetten dat de spelers met hun dozen moeten afleggen. Omdat de dozen toch versierd worden, kan ingehaakt worden op het kerstfeest. Daarbij kunnen de sjouwers zich verkleeden als Kerstman.

Kerstbomen met sneeuw ●

voor op de feesttafel

nodig karton, stevig groen papier, potlood, schaar, lijm, watten
Knip uit karton een symmetrische kerstboom (links en rechts zijn dus hetzelfde). Deze boom dient als sjabloon voor het maken van de andere kerstbomen. Trek de sjabloon over op het groene papier en laat de kinderen deze uitknippen en beplakken met de plukken watten, die sneeuwvlokken voorstellen. Per kerstboom heb je twee exemplaren nodig. Eén boom knip je in het midden van beneden uit tot halverwege in en de andere boom van bovenaf tot in het midden. Via de twee inkepingen schuif je de bomen in elkaar. De kerstboom blijft hierna steunend op de vier vlakken rechtop staan. De versierde kerstboom kan een plaats krijgen op de tafel tijdens een kerstdiner.

Dobbelen om cadeaus ●

alternatieve pakjesavond

nodig dobbelen om cadeaus

Ook met kerstmis geven de mensen elkaar steeds vaker cadeaus. De tieners spreken een bedrag af waar iedereen zich aan moet houden en maken per persoon twee cadeaus. Alle pakjes komen aan het begin van de avond op een grote stapel. Iedereen gaat in een kring zitten, kiest twee cadeaus en pakt ze uit. Hierna gaan de tieners dobbelen. Spreek een tijd af wanneer het spel afgelopen is. Laat de dobbelsteen de kring rondgaan. Gooit iemand de 3, dan moet deze speler een cadeau ruilen met de persoon die aan de rechterkant zit. Wordt de 6 gegooid dan moet de speler een cadeau ruilen met een willekeurig persoon in de kring. Wordt de 1 gegooid, dan wisselt de speler met een andere speler van plaats. Pas als de dobbeltijd verstreken is, weet iedereen definitief welke cadeaus hij of zij gekregen heeft.

Sneeuwschilderij • • •

creatief in de winter

nodig sneeuw

Op een dag als er sneeuw valt gaan we sneeuwballen gooien. Niet naar elkaar, maar op een muur. Zoek wel een plek op waar je niet teveel mensen lastig valt. Spreek van te voren al welke afbeelding van sneeuw jullie op de muur willen aanbrengen. Ga 3 tot 5 meter van de muur af staan en probeer met het gooien van de sneeuwballen een afbeelding op de muur te krijgen. Maak een foto van dit sneeuwschilderij, zodat de jonge kunstenaars het later altijd nog eens terug kunnen zien.

Sneeuwketting •

wintersieraad

nodig piepschuim, rietjes, naald, draad

Knutselen met piepschuim doet denken aan sneeuw. Piepschuim laat zich makkelijk in stukken breken of snijden en is goed te rijgen. Het is verstandig dat de kinderen iets over kun kleren aantrekken, anders zitten ze in een mum van tijd vol met korrels piepschuim. De stukjes piepschuim worden aan de draad geregen. Hiertussen kunnen in stukjes geknipte witte rietjes verwerkt worden. Deze sneeuwketting is een echt wintersieraad.

Gezellig licht •

maak eens een lantaarn

nodig stevig karton, wasco/kleurpotloden of plakkaatverf, kwasten, scharen, lijm, splitpenen, waxinelichtjes, tape

In het donkere jaargetijde is een brandende lantaarn een baken van gezelligheid. Uit stevig karton worden rechthoeken van ongeveer 23 bij 30 cm geknipt. Deze kunnen de kinderen versieren met verf, kleurpotloden of wasco. Maak een vouw op ongeveer 8 cm vanaf de bodem over de lengte van het papier en teken dan om de 7,5 cm een verticale lijn tot aan de vouw. Knip deze vier lijnen in (zomen). Hierna worden in het karton verschillende, kleine vlakken uitgeknipt. Dit zijn de raampjes waar het licht door schijnt. Aan de binnenkant van de raampjes wordt doorzichtig, gekleurd papier geplakt. Buig beide uiteinden van het karton naar elkaar, waardoor er de cilindervorm van de lantaarn ontstaat. Vouw de zomen overlappend naar binnen zodat je lantaarn een bodem krijgt en lijm ze aan elkaar. Uit een stuk karton wordt een reep van ongeveer 30 cm lang en 4 cm breed geknipt voor het hengsel. Vouw dit dubbel en bevestig het aan de zijkant van de lantaarn met splitpenen. Plaats tot slot het waxinelichtje in het midden van de lantaarn en bevestig dit met een stuk tape, zodat het niet van de plaats schuift. Je lantaarn is klaar; nu alleen nog het licht aansteken.

Pindamatjes • •

lekkernijen voor vogels

nodig fijn gaas, schilderstape, ijzerdraad of touw, doppinda's, brood, ijzerschaar, stift

Knip met de ijzerschaar uit het gaas enkele vierkanten of langwerpige stukken. Plak de scherpe randen af met schilderstape. Maak met een touwtje of een stukje ijzerdraad een lusje aan het gaas vast, waar het matje aan kan worden opgehangen. Eerst worden de doppinda's in het gaas gestoken en vervolgens de stukjes brood. Als het gaas vol is zoek je een mooi plekje buiten bij de blokhut of thuis in de tuin om het voedermatje op te hangen. De vogels zullen deze lekkernijen spoedig in de gaten hebben. Door de matjes rond te buigen ontstaat er een koker, waaraan bijvoorbeeld de mezen hun klimkunsten kunnen vertonen.

Ijskristal • •

een raamversiersel

nodig 4 ijsstokjes per kind, kunstsneeuw, lijm, kwast

De kinderen beginnen met het op elkaar lijmen van de vier ijsstokjes tot een kristalvorm; dus eerst een kruisvorm en dan twee stokjes diagonaal. Als de lijm droog is strijk je ook lijm op de bovenzijde van de stokjes en strooi je er de kunstsneeuw overheen. De kunstsneeuw blijft aan de lijm plakken. Op deze manier krijg je een mooi versiersel om bijvoorbeeld aan het raam te hangen.

Kerstversieringen met verf • •

met gouden of zilveren gloed

nodig takken van hulst, spar of klimopraken, dennennappels, witte, zilveren en gouden verf, glitterlijm, spuitbus met sneeuw, schoteltje, satéprikker, schuursponsje, linten

Met klimopraken, dennennappels of takken van een hulst- of sparrenboom kun je de mooiste en tevens goedkope kerstversieringen maken. Met een beetje verf of glitter geef je de kersstukjes extra allure. Versier een mooie tak hulst of een klimoprak met witte, gouden of zilveren verf. Doe een beetje witte verf op een schoteltje. Doop de platte kant van een satéprikker in de verf en druk de prikker voorzichtig op een blaadje. Herhaal dit zodat de blaadjes besneeuwd lijken. Knip een schuursponsje in kleine delen. Doop de achterkant van zo'n sponsje in goud of zilververf en beweeg hiermee voorzichtig langs de rand van de blaadjes, zodat er een gouden of zilveren gloed ontstaat. Ook kun je de achterzijde van de sponsjes in glitterlijm dopen en deze over de blaadjes uitstrijken om ze een mooi glanseffect te geven. Dennennappels kunnen met kunstsneeuw uit spuitbussen bewerkt worden of in de glitterlijm gedoopt; ook goud en zilververf zorgen bij de dennennappels voor een mooi effect. Zoek tot slot een fraai lint waarmee je het kerststukje kunt ophangen.

Sfeerlicht op tafel • • •

nodig zelfhardende klei, rietjes, theelichtjes, dennennappeltjes, goudverf, zilververf of sneeuw uit een spuitbus

Het donkere jaargetijde is bij uitstek een gelegenheid voor sfeerlicht op tafel. Vorm balletjes van zelfhardende klei en druk het waxinelichtje in het midden van het bolletje vast. Knip de rietjes in stukjes van verschillende lengte en steek die rond het lichtje in de klei. De grootste onderlangs en de kleinste bovenaan. Hier tussendoor kunnen nog kleine dennennappels in de klei worden gedrukt. Tot slot kunnen de rietjes, de dennennappels en de klei met goudverf, met zilververf of sneeuw bespoten worden.

Kerstmozaïek •

bedenk zelf een motief

nodig kleine doos, tegels, steentjes, kraaltjes, gekleurd glas, spiegeltjes, kroonkurken, vaseline, gips, aluminiumfolie

Neem bijvoorbeeld een kleine schoendoos en bedek de bodem met aluminiumfolie. Wrijf een dikke laag vaseline op de folie. Breek de tegels, in een oude handdoek gewikkeld, voorzichtig in stukken; of tik met een kleine hamer op de achterzijde om versplinteren van het glazuur te voorkomen. Leg deze de tegelstukjes met de geglazuurde zijde naar beneden in de vaseline, eventueel in een bepaald kerstmotief, zoals een ster of een kaars. Ook steentjes, kraaltjes en kroonkurken kunnen hierbij als decoratie of als opvulling dienen. Als de bodem bedekt is maak je het gips vloeibaar volgens de aanwijzingen op de verpakking. Giet het vloeibare gips over het mozaïek in het doosje en laat het uitharden. Eventueel kun je in het hard wordende gips een haakje aanbrengen om het tegeltje naderhand aan op te hangen.

Driekoningenkroon • •

de ster achterna

nodig stroken stevig goudpapier, stokken, schaar

In veel plaatsen in Europa vierden kinderen vroeger het Driekoningenfeest (6 januari) door met een zelfgemaakte koningskroon op hun hoofd langs de deuren te trekken. Ze speelden daarbij het verhaal van Caspar, Melchior en Balthasar, de drie wijzen uit het Oosten die Jezus in de stal van Bethlehem kwamen opzoeken. Daarbij zongen de kinderen dan een Driekoningenliedje en kregen dan snoep of fruit. Meestal fungeerde een van de kinderen met zwartgemaakt gezicht als negerkoning Melchior. Van stroken goudpapier maken de kinderen hun kroon. Ook kunnen ze van het goudpapier nog een ster knippen, die boven aan de stok bevestigd wordt.

creatieve winterse spelen en activiteiten

Lachen, gieren, brullen •

maak er een concert van

nodig paperclips, papieren bekertjes, katoenen draad, schaar

Een muzikale activiteit die met tweetallen gespeeld kan worden. Buig een paperclip open en prik met het uiteinde een gaatje in de bodem van het bekertje. Knip van de draad een stuk van 30 cm en knoop dit aan een uiteinde vast aan de andere paperclip. Steek het vrije eind van de draad vanuit de binnenkant van het bekertje door het gaatje, tot de paperclip tegen de bodem van het bekertje zit. Doop het draadje in het water zodat het goed vochtig is. Terwijl een kind het bekertje in één hand vast houdt op de plek waar het draadje uit de bodem komt, neemt het met de andere hand het uiteinde van de draad stevig tussen duim en wijsvinger. Het andere kind van het tweetal glijdt nu met de vingers over het draadje naar boven toe, in een ritme van trekken en stoppen. Er wordt dan een geluid hoorbaar dat lijkt op hard lachen. Een beetje experimenteren, en de kinderen kunnen hun lachbekers laten lachen gieren en brullen. Als het zover is kunnen de tweetallen tot slot een lachconcert geven. Het publiek zal zich een bult lachen.

Zoek binnenkleuren • •

zoeken in alle hoeken

nodig allerlei gekleurde voorwerpen

De kinderen staan in een kring. De spelleider roept een kleur en een deel van een lichaam. Bijvoorbeeld 'rood' en 'neus'. De kinderen moeten nu zo snel mogelijk in het vertrek op zoek naar een rood voorwerp en daar met hun neus tegenaan drukken en 'Ja!' roepen. De voorwerpen kunnen gewoon in de blokhut aanwezig zijn, maar kunnen ook van thuis meegebracht worden. Misschien is het een witte zakdoek waar de kinderen met hun billen op moeten gaan zitten of een groene jas die ze met hun knie moeten aanraken. De oudere kinderen kunnen er een afvalrace van maken.

natuur actief

Fantasiebewoners in winterbos • • •

stimuleer hun inlevingsvermogen

nodig verkleedkist, fotocamera

Maak eens een reportage over de fantasiebewoners van een winterbos. Dat kunnen trollen, elven, heksen of kabouters zijn. Gewapend met een kist vol verkleedkleden en een camera kom je heel ver! De kinderen kiezen zelf een locatie en maken ook zelf de foto's. Van tieners mag je verwachten dat ze er een lopend beeldverhaal van weten te maken. Bijvoorbeeld over een over de Sneeuwkoningin die een nieuwe man zoekt of een boze kabouter die zijn huisje niet meer kan vinden onder al die gevallen bladeren.

Bekijk de bosdieren • •

vanuit een observatiehut

nodig bouwmaterialen uit het bos, broodkruimels, verrekijkers, fototoestel, brood, appels
Dieren moeten in de winter veel moeite doen om hun eten te vinden. Help ze een handje. Zoek een beschutte plaats en bouw er met de kinderen een observatiehut met kijkgaten. Leg op een open plek die zichtbaar is vanuit de hut, broodkruimels of stukken appels neer en bekijk dan, eventueel met de verrekijkers, hoe lang duurt het voordat het eerste dieren de voederplaats naderen. Oudere kinderen kunnen vanuit de hut proberen een foto te maken van de dieren.

Schimmels in de winter • •

bah, of juist wonderlijk?

nodig diverse soorten fruit

In de winter gaat een schimmelproces veel geleidelijker dan in de hitte van de zomerzon. Leg eens een opengesneden banaan, appel of peer op een plek in het winterse bos. Ga na een week, of afhankelijk van het weer nog later, terug naar het bos om de vruchten te bekijken. Je ziet dan verschillende soorten schimmels. Wist je dat een banaan knalroze wordt als deze gaat schimmelen? Misschien vinden de kinderen en tieners nog meer opvallende schimmels op stammen van dode bomen. Weten ze de namen van die schimmels?

Winters buitenspel • •

een heerlijk frisse neus halen

nodig A4-tjes met genummerde vakjes, materialen uit het bos

Elke speler ontvangt een blad, verdeeld in vakjes en genummerd van 1 tot en met 20. Als een opdracht juist is uitgevoerd, tekent de leiding een vakje af. Welke speler heeft als eerste zijn blad vol? Voorbeeldopdrachten kunnen zijn: zoek 5 denne-nappels; noem 5 dieren die met een K beginnen; zoek iets uit het bos dat begint met een Z; hol tien rondjes rond een boom die de leiding aanwijst; probeer een jas aan te tikken die in een boom hangt, zonder de boom aan te raken.

Onder de sneeuw •

wat denk je te vinden?

nodig stok, papier, pen

De spelleiding gaat op een dag als het gesneeuwd heeft met de kinderen naar buiten. Met de stok wordt een vierkant in de sneeuw getrokken van vier bij vier meter. Schrijf samen met de kinderen op wat je denkt dat er onder de sneeuw verstopt zit. Hoe ziet de aarde er uit, staat er nog gras op? Of andere planten? Dan wel mos of takjes. Misschien een holletje van een dier? Maak het vak sneeuwvrij en bekijk in hoeverre de voorspellingen kloppen.

Vang de motten • •

vleermuizen komen te voorschijn

nodig blinddoek, touw

In het bos wordt met het touw een cirkel van vijf meter doorsnee op de grond gevormd. Een geblinddoekte speler is vleermuis en neemt in de cirkel plaats. De andere spelers zijn motten en fladderen, eveneens binnen de cirkel, om de vleermuis heen. Als de vleermuis in zijn handen klappt, moeten alle motten terugklappen. Afgaand op het geluid moet de vleermuis proberen een mot aan te tikken. Een mot die aangetikt is moet buiten de cirkel gaan staan.

Wanneer valt het ei? • •

scheppen en nog eens scheppen

nodig tafel, 2 grote platte borden, kleine bordjes, theelepeltjes, gekookte eieren, enkele pakken zout
De spelers zitten rond de tafel en hebben ieder een bordje en een theelepeltje. In het midden op tafel staat een bord met een hoop zout. Boven op het bergje zout wordt een gekookt ei geplaatst. Om beurten scheppen de spelers een lepeltje zout weg en doen dit op hun bordje. Hoe lang duurt het voordat het ei naar beneden rolt? De oudere kinderen kunnen in twee groepen met ieder een bord met zout en een ei, een wedstrijd houden wie het eerst kans ziet het ei te laten omvallen.

Pas op wolven • •

schaap in het nauw

nodig blinddoek

Als het koud is en vriest, komen dieren niet zo makkelijk aan voedsel. In dit spel wordt nagespeeld hoe een roedel wolven een schaap belaagt. Eén speler is het schaap en gaat met de blinddoek voor in het midden staan. De wolven staan in een cirkel van ongeveer tien meter doorsnee om het schaap heen. Ze hebben honger en besluipen hun prooi. Lukt het hen om het schaap aan te tikken? Maar het schaap is op zijn hoede en wijst telkens in de richting vanwaar het geluid hoort. Wijst het een wolf aan, dan moet deze de kring verlaten. Hoeveel wolven weet het schaap af te weren alvorens het aangetikt wordt?

Hangend wintertuintje •

een grappige blikvanger

nodig winterpeen, appelboor, mes, bordje, watten, satéstokje, draad

Als de natuur kaal is, doet een hangend wintertuintje aan het venster dienst als grappige blikvanger. Snij een stuk van vijf centimeter lengte van het dikke gedeelte van een winterpeen af. Plaats dit stuk met de afgesneden kant op een bordje met natte watten en zet het bordje in de vensterbank. Zorg dat de watten goed nat blijven. Na een tijdje komen aan de bovenzijde van de wortel groene sprietten. Neem de wortel van de watten af en hol aan de bovenzijde het binnenste uit met een appelboor. Zorg dat je nergens de wortelrand beschadigt. Prik het satéstokje door de bovenkant van de wortel en bevestig een draad aan de uitstekende gedeelten. Hang het wortelbakje op bij het raam en giet water in de uitholling. De groene sprietten groeien nu verder in de richting het licht. Je hangend wintertuintje wordt met de dag mooier.

Fraaie droogboeketten • •

ook winterse kleuren zijn mooi

nodig touwtjes

In de winter hebben planten geen levendige kleuren meer. De meeste bloemen bijvoorbeeld zijn uitgebloeid. Maar ook de winterse kleuren in de natuur kunnen fraai zijn. Ga er eens met de kinderen op uit en maak onderweg enkele mooie winterse droogboeketten. Verzamel stokjes, bladeren, takken van naaldbomen, droog gras of takjes met bessen. Maak er een fraai boeketje van en bind het samen. Leuk om thuis in een vaasje te zetten of ergens op te hangen.

Seizoenenspel •

hol de jaargetijden bij elkaar.

nodig 4 verschillende kleuren stiften, A4-tjes verdeeld in vakjes

Vier leiders zitten in het bos. De kinderen krijgen allen een blad verdeeld in vakjes. In ieder vakje moet één jaar bij elkaar gespaard worden. Wie krijgt meeste vakjes vol en spaart zo de meeste jaren bij elkaar? De deelnemers rennen naar een leider die een streep in een bepaalde kleur in een vakje zet. Vervolgens naar een andere leider die een streep in weer een andere kleur in hetzelfde vakje zet. Zo ook wordt de derde leider en naar de vierde bezocht. De leiders letten er op dat ze hun streep pas in een vakje zetten als alle andere vakjes helemaal leeg zijn of gevuld met vier streepjes. Alleen een vakje met vier verschillende kleuren telt als een jaar.

Limburgse Elfstedentocht •

een tocht door de provincie

nodig A4-tjes met de namen van Limburgse steden en bijbehorende opdrachten

Maak eens een tocht op papier langs Limburgse steden. Op A4-tjes worden de namen van Limburgse steden en een bijbehorende eenvoudige opdracht afgedrukt. Hang deze vellen papier verspreid door het bos. Heeft het hard genoeg gevoren, dan kunnen de papieren ook langs de rand van de visvijver of een kasteelgracht worden opgehangen. Print de plattegrond van Limburg (te downloaden via www.jongnederlandlimburg.nl) en deel deze uit. Eén blad voor elk 'schaatsduo'. De 'jury' parafeert een stad af als de opdracht juist is uitgevoerd.

voorbeelden opdrachten

Maastricht: Kluun (lopen op schaatsen) tien rondjes rond de Sint Servaas; Heerlen: Hoeveel vertrekken had het Romeinse badhuis en weet je of er ook warm water was? Sittard: De Kennedymars bestaat uit tachtig kilometer. Schat hoever je komt als je tachtig passen zet. Roermond: De stad dankt z'n naam aan de uitmonding van de rivier de Roer in de Maas. Bevindt de stad zich op de linker- of rechteroever stroomafwaarts? Hoeveel bruggen zijn er in Venlo over de Maas? Van hoeveel steden weten jullie trouwen waar de naam vandaan komt of welke bijzonderheden de stad kent. Gewoon zelf een grappige uitleg verzinnen is ook leuk.

Wat gebeurt met dode dieren? • •

niets in de natuur gaat verloren

Ga met de kinderen en de tieners eens in een winters bos op zoek naar een dood dier. Of misschien zie je een dode vis in een ven. Sta er even bij stil en vraag de kinderen of zij weten hoe het dier dood is gegaan. Zou dat van kou, van de sneeuw, of van te weinig eten kunnen komen? Misschien was het dier ziek of is het door een ander dier aangevallen. Vertel dat doodgaan natuurlijk niet leuk is, maar wél bij de natuur hoort. Want een dood dier is weer voedsel voor andere dieren. In de natuur gaat immers niets verloren. Aseters eten het dier op en bodemdieren, schimmels en bacteriën maken de resten kleiner. Uiteindelijk blijven er voedingsstoffen over, die de planten weer goed kunnen gebruiken.

IJssculpturen •

beeldhouwen met koude handen

nodig bevroren blokken ijs, beeldhouwmateriaal
Zandkastelen bouwen hebben we allemaal wel eens gedaan, maar wie heeft er wel eens met ijs een bouwwerk gemaakt? Vul oude emmers of kartonnen dozen (met een plastic zak er strak om heen) met water en zet deze in de diepvries. Let er op dat je de emmer niet helemaal vult maar ongeveer een tiende van de hoogte leeg laat zodat het ijs kan uitzetten. Het ijsblok wordt bewerkt met beeldbouw-materiaal, maar wees voorzichtig met uitschietende beitels. Gebruik daarom vooral een schaaft, staalborstels, een haarföhn (om het ijs glad te laten smelten) en meer van dergelijke voorwerpen. En als het vriest, kun je van de beelden en objecten een buitenexpositie van ijs-sculpturen maken.

Bladerdarts • •

kned en gooien

nodig touwen

Vorm met de touwen een dartsbord van vier of vijf cirkels plat op de grond. De kinderen en tieners kneden vervolgens van natte bladeren en wat modder als plakmiddel, een bal. Vanaf een afstand van vijf meter worden de bladerballen naar het dartsbord gegooid. Wie lukt het om zijn bal in de roos te gooien?

Gekke namen verzinnen • •

laat fantasie de vrije loop

Het is voor de meeste mensen ondoenlijk om alle plantjes, bomen en dieren in het winterse bos bij naam te kennen. Daarom is het wel eens leuk om zelf fantasienamen te bedenken. Ook voor de bosgeluiden. In de winter maken dieren niet zo veel geluid, maar het bos zelf des te meer. De wind rukt aan de takken dat ze kraken, de sneeuw kraakt onder je voeten en de regen of het dooiwater drupt op de grond. Stel je eens voor dat je niet weet dat een eik een eik genoemd wordt en dat die enkele groene sprietjes die er nog staan, gras genoemd worden. Hoe zou je die dan kunnen noemen? Zoek namen die dicht in de buurt komen van het zien, horen en voelen. Een modderplas kun je bijvoorbeeld 'flawp' noemen. De schors van een boomstam een 'ribbelplaat' en de wind noem je gewoon 'woesj'. Wie verzint de meest originele naam?

Eet me niet •

hoe slim is de natuur?

In de winter eten dieren niet zo veel van de grond. Dat komt omdat die bevroren is, omdat er sneeuw op ligt of gewoon omdat de grond nat en vies is. Daarom zijn in deze tijd van het jaar de planten bij de etenzoekende dieren populair. Vooral in het begin van de winter als ze pas beginnen te verdorren. Maar planten hebben hiertegen slimme verdedigingsmechanismen ontwikkeld. Ze bezitten bijvoorbeeld stekels of doorns. Of er hangen giftige bessen aan. Ga met de kinderen het bos in en vraag hen om goed om zich heen te kijken en zoveel mogelijk planten te noemen die er nog staan. Kunnen ze ook zien of bedenken hoe die planten zich verdedigen? Dat ze zich bijvoorbeeld onder de grond terugtrekken, of dat ze tegen een boomstam opklimmen. Vraag de kinderen ook eens waarom de natuur het zo geregeld heeft dat de jonge dieren vooral in de lente geboren worden.

Soppen en smullen •

heerlijke, warme chocoladesaus

nodig fonduepan of grote steelpan met kom die erin past, houten lepel, mes, snijplank, kleine schaaltes, houten prikkers, fruit, spekjes, marshmallows, pure chocolade, crème fraîche, melk
Fonduen is gezellig, vooral in winterdag. Voor kinderen is het extra gezellig om samen een chocolade-fondue te maken. Laat ze het fruit wassen en in stukjes snijden. En verder kunnen ze de spekjes en marshmallows halveren. De leiding houdt toezicht op het maken van de warme chocoladesaus. De chocoladefondue wordt als volgt bereid: 300 gram pure chocolade, 2 dl crème fraîche, 1 dl melk. Breek de chocolade in stukjes en doe deze samen met

de crème fraîche en de melk in een fonduepan. Als je geen fonduepan hebt, verwarm dan water in een grote steelpan, en plaats in dat water een kom. Het warme water in de steelpan laat indirect de chocolade smelten. Nu met een houten lepel voorzichtig alles onder elkaar roeren. Plaats de fonduepan op tafel of de kom op een theelichtje. Iedereen kan iets lekkers prikken, soppen in de chocolademassa en dan mmm...

Kat en muis •

de gangen wisselen telkens

nodig fluit

De spelers stellen zich op in meerdere rijen achter elkaar. Ze geven elkaar de handen en op deze wijze ontstaan gangen. Eén speler is kat en één speler is muis. De kat gaat de muis achterna door de gangen en rond het speelveld. Maar zodra de kat en de muis in de gangen zijn fluit de speelleider. Alle spelers moeten nu een kwartslag naar rechts draaien en de spelers die dan naast hem staan de hand geven. De gangen wisselen dus telkens en dit maakt het spel spannend. Zodra de kat de muis te pakken krijgt, moet er met andere spelers geruild worden en begint de achtervolging opnieuw.

Wintervoorraad •

vijanden van de bosbewoners

nodig eikels of eikelkaartjes maken, identiteitskaarten, tape

Rond een grote eik in het bos verzamelen zich verschillende dieren. Zij hebben van de wijze uil gehoord dat het een strenge winter zal worden en gaan hun wintervoorraad in de holle boom aanleggen. De bosmuizen, de rosse woelmuizen, de eekhoorns en de Vlaamse gaaien slaan de pootjes in elkaar en beginnen een grootscheepse voedselinzameling. Ze zijn van plan zoveel mogelijk voedsel naar de holle boom te brengen. Dit is niet zonder gevaar. Want de vijanden van de bosdieren, de auto's, de jagers en de roofdieren liggen op de loer. Verdeel de groep in twee partijen: de bosdieren en hun vijanden. Elke speler van de dierenploeg krijgt een kaartje opgeplakt met namen als bosmuis, rosse woelmuis, eekhoorn of Vlaamse gaai. En de vijanden krijgen kaartjes met aanduidingen als: auto, jager of roofdier. Bij de grote eik zit een begeleider die ieder dier drie eikels geeft. Hiermee sluipen de dieren naar de holle boom. Maar de vijanden liggen op de loer en proberen de dieren aan te tikken. Lukt dit, dan moeten ze hun eikels afgeven en bij de speelleider nieuwe voorraad gaan halen. Wie heeft na een half uur de meeste eikels? Bij het volgende spel worden de rollen omgedraaid.

Winterslaap van dieren • •

zoek de plekken in het bos

Vertel de kinderen dat veel dieren in de winter een winterslaap houden. Hierna trekt de groep het bos in op zoek naar zulke plekken. Maar pas op, de kinderen mogen de dieren in hun slaap niet storen. Zou er een egel zitten onder die hoop taken en bladeren? En in dat grote hol, verblijft daar een das? En in dat kleine hol een veldmuis? Misschien slaapt er in die holte van de boom een eekhoorn. Vertel de kinderen ook dat niet alle dieren een winterslaap houden. Tot slot kunnen de kinderen met tweetallen een slaapplek bouwen voor het geval ze zelf een winterslaap zouden houden. Of slapen ze toch maar liever thuis in hun eigen bed?

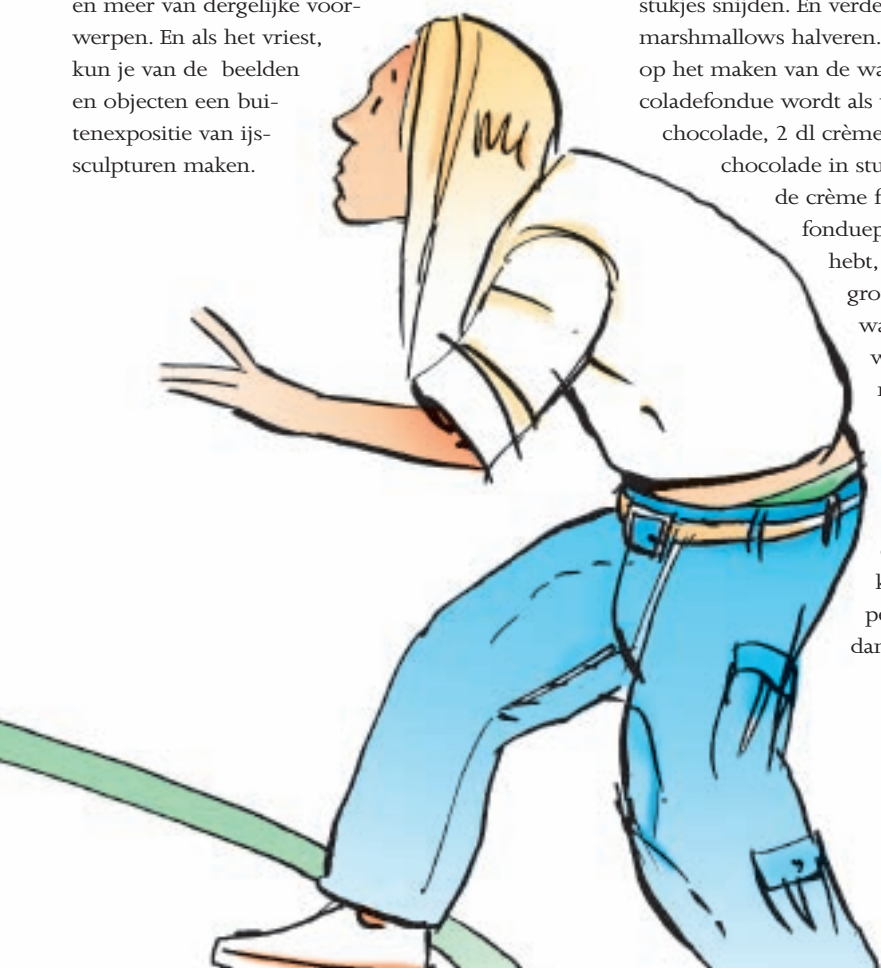
Dwergen ruimen bladeren •

welke groep is het snelste?

nodig 2 dozen, 1 mand, bladeren

Bladeren ruimen is een echte activiteit om buiten te spelen. Bij slecht weer kan dit met een beperkt aantal bladeren uiteraard ook binnen. De speelleiding vertelt dat veel mensen vroeger dachten dat de kabouters in het winterse bos de laatste herfstbladeren opruimden. Natuurlijk is dat niet waar. De kinderen worden verdeeld in twee groepen en iedere groep krijgt een doos. In het bos zoekt ieder kind een stevig dor blad en doet die in de doos. Dan stellen de groepen zich naast elkaar in rijen op, met het gezicht naar elkaar toe gekeerd. In het midden staat de mand. Om beurten moeten de kinderen nu uit hun eigen doos een herfstblad nemen en dit zo snel mogelijk naar de mand in het midden brengen. Vervolgens terug hollen en nummer twee aantikken, die ook met een blad op pad gaat. Welke groep kan het snelste herfstbladeren opruimen?

natuur actief

Thema actief

Creatief met een schoen • • •

versieren en optuigen

nodig tule, plakkaatverf, penselen, gekleurd touw, kraaltjes, glitters, veren en veertjes, vernis
Iedereen heeft wel een paar oude schoenen. Met dit schoeisel kunnen de kinderen en tieners fantastische creaties maken. Met andere woorden, ga die oude schoen eens versieren. Zet eerst allerlei materiaal op de tafels, zoals tule, verf, gekleurd touw, kraaltjes, glitter, veertjes en wat er meer van toepassing kan zijn. De jongste kinderen moeten misschien op weg geholpen worden met ideeën, maar de oudere kinderen en tieners hebben al hun eigen visie op versieren.

Fantastische vormen •

begin met droedelen

nodig schoteltjes, plakkaatverf zwart en wit, kleurpotloden, dik touw, penselen, stokjes, kurken, stevig witte papier van 30x40cm voor ieder kind
Op een koude of regenachtige winterdag zitten de kinderen gezellig in de blokhut. Iedereen krijgt een stuk papier en begint te droedelen. Dus krabbels maken die de mensen gedachteloos op papier zetten tijdens een vergadering of tijdens het telefoneren. De bedoeling is dat iedereen op zijn blad kriebels, vlekken en krassen tekent. Ook kunnen ze stempelen door een grove en stugge prop papier met touw eromheen geknoopt, in de plakkaatverf te dopen. Verder kan gestempeld worden met kurken of door de achterkant van een penseel in de verf te dompelen en hiermee te krassen op het papier. Op deze manier wordt het een blad vol verrassende vlekjes, vormpjes, kriebels, kloddertjes en klierdertjes. Let er wel op dat er niet te veel kriebels en stempels op het blad staan, want anders wordt dit een grijze laag. Laat de vellen drogen en plaats er iets zwaars op zodat ze vlak blijven. De volgende bijeenkomst krijgen de kinderen kleurpotloden en hun geverfde klierdertjesblad. Laat ze hun blad rustig bekijken en draaien. Wat zien ze in hun creatie? Gekke gezichten, beesten, vliegende schotels, rare voorwerpen? De ontdekte wezens en gezichten worden duidelijker gemaakt door ze bij te tekenen en van allerlei details te voorzien, zoals oren, ogen, handen, voeten, een snavel, een bek, en zo verder. Als laatste kunnen ze de ruimtes tussen de figuurtjes een felle kleur geven met plakkaatverf. Bijvoorbeeld knalrood, gifgroen of felblauw. Hang de kunstwerken dicht tegen elkaar op in de blokhut, zodat het één groot en fantastisch schilderij wordt.

De sneeuwpop is ... • •

wie ontbreekt in de kring?

nodig wit laken

De kinderen zitten in een kring en in het midden ligt een wit laken op de vloer. De kinderen sluiten hun ogen en de spelleider tikt een kind aan, dat onder het laken mag kruipen. Hierna mogen de ogen open en moeten de kinderen raden wie de sneeuwpop in hun midden is.

Voederstok •

lekkernijen voor vogels

nodig plantenstokje, puntig mes, ijzerdraad, touw, witbrood, bruinbrood, appels, winterwortelen en doppinda's

De appels en winterwortelen worden in kleine stukjes gesneden. Ieder kind krijgt een snee wit en een snee bruin brood en maakt hiervan kleine stukjes. Daarna voor ieder kind stukjes ijzerdraad afknippen. Met de punt van het mesje wordt een gaatje in de plantenstok gemaakt. Steek hier het stukje ijzerdraad in en buig van de draad een ophanglusje. De kinderen rijgen nu de stukjes appel, wortel, brood en de doppinda's aan het dunne stokje. Is de stok vol dan kan deze met een touw aan de draadlus, worden opgehangen aan een boomtak. De vogels zullen al gauw de voederstok bezoeken en aan de lekkernijen pikken.

Sneeuwman-tik • •

laat je niet bevriezen

nodig bal

Eén van de spelers krijgt een bal en is de sneeuwman. De bal is een sneeuwbal. De andere kinderen gaan op ruime afstand van de sneeuwman door elkaar heen staan. Zij zeggen het versje op: Sneeuwman, sneeuwman, pak me als je kan. Jij blijft daar maar rustig staan, jij kunt vast niet verder gaan.

Sneeuwman, sneeuwman, pak me als je kan.

Hierop probeert de sneeuwman met de bal de andere spelers te tikken. Wordt een kind getikt, dan moet het stijf blijven staan, bevroren door de aanraking met de sneeuwbal. Regelmatig wisselen van sneeuwman houdt de vaart in het spel.

Sterrenhemel bekijken • •

op een heldere winteravond

nodig sterrenboeken

Het voordeel van de winter is dat als het buiten bij heldere hemel vroeg donker is, je de sterren goed kunt zien. Op een dergelijke avond ga je met de kinderen naar buiten. Met sterrenboeken uit de bibliotheek of uitgeprinte hemelbeelden kun je de sterrenbeelden zoeken. Op een donkere plek waar je ver kunt kijken lukt dat het beste.

Wasknijper tikkertje • •

zorg dat je ze kwijt wordt

nodig drie wasknijpers per kind

Elk kind krijgt drie wasknijpers. Na het beginsignaal proberen de spelers hun wasknijpers bij de andere spelers aan de kleren te bevestigen. Het spel stopt als alle spelers hun wasknijpers kwijt zijn. Tel tot slot welke speler de meeste en de minste knijpers aan de kleren heeft hangen.

Winterlandschap • •

sneeuw en nog eens sneeuw

nodig witte of grijze kaars, verf, penselen

Sneeuw hoort bij de winter en een mooi sneeuwlandschap leert de kinderen oog te krijgen voor de natuur. Ieder kind krijgt een tekenblad. Met assistentie van de leiding laten de kinderen druppels was van een brandende kaars op het papier vallen. De druppels was laten stollen en als ze hard zijn kunnen de kinderen aan hun schilderijtje beginnen. Omdat op de druppels was geen verf blijft zitten, ontstaan er witte plekken die op sneeuwvlokken lijken. Op deze manier krijg je een mooi sneeuwlandschap, stadsgezicht of een bos, passend bij de tijd van het jaar.

De lopende band • •

op de rollenbaan

De spelers gaan zij aan zij op de vloer liggen. Daarna oefenen ze even om gelijktijdig en dicht bij elkaar in één richting te rollen. Op deze manier vormen de spelers als het ware een lopende band. Eén speler doet de schoenen uit en gaat op deze rollenbaan liggen. Doordat de lopende band gaat rollen bereikt de speler de andere kant van de band. **variatie** Dit spel kan ook door twee groepen tegelijk gespeeld worden. Het gaat er dan natuurlijk om welke groep het eerst hun speler naar de andere kant weet te transporteren.

Zoek de kerstcombinaties • • •

kijken en onthouden

nodig 2 keukendoeken, bloknoot, 2 balpennen, voorwerpen die met het kerstfeest te maken hebben
Zoek twintig voorwerpen die rechtstreeks of zijdelings met het kerstfeest te maken kunnen hebben. Bijvoorbeeld een kerstbal, tak van sparrenboom, een kerstkaart, een postzegel, een hulstak, glitters, kerstcadeaupapier, een schaar, glitters, een cassette of dvd met kerstliedjes, dvd-speler, een kaars of lucifers. Leg onder elke doek tien van zulke voorwerpen. Vorm twee groepen, die om beurten 25 seconden naar de voorwerpen onder één handdoek mogen kijken. Ze moeten proberen de voorwerpen op te schrijven. Hierna bekijken ze de voorwerpen onder de andere keukendoek. Ook deze voorwerpen worden opgeschreven. Nu moeten de groepen afzonderlijk proberen om met een combinatiewoord een logisch verband te leggen tussen de twee groepen voorwerpen. Bijvoorbeeld: de sparrentak en de kerstballen, de kerstkaart en de postzegel, de hulstak en glitters, de dvd met kerstmuziek en de dvd-speler, de kaars en de lucifers, het kerstpapier en de schaar. Welke groep heeft het snelst de meeste combinaties gevonden?

Rillen van de kou of... •

griezelverhalen vertellen

nodig zaklamp, lucifers

De kinderen zitten in een kring en de spelleider legt in het midden lucifers, één minder als er spelers zijn. Het licht gaat uit en de leider schijnt met de zaklamp vanaf de kin op zijn gezicht. Op deze manier begint hij een huiveringwekkend verhaal te vertellen. Over een heks, een zwarte kat, een weerwolf of een sneeuwman die levend wordt, het koud krijgt en in bed van een van de kinderen kruipt. Telkens als de leider het woord 'griezelig' uitspreekt moeten de kinderen snel een lucifer in de kring te pakken zien te krijgen. Het kind dat geen lucifer heeft, moet de zaklamp over nemen en verder gaan met vertellen. De andere spelers leggen hun lucifers terug. Eén minder, want de spelleider mag nu niet meer vertellen. Wie weet een verhaal te vertellen waar de rillingen van over de rug lopen?

